

1. Context

De openbare raadpleging - overeenkomstig artikel 31 van de wet van 7 december tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren - omtrent deze ontwerpnorm vond plaats van 1 december 2021 tot 1 maart 2022.

Het IBR heeft binnen deze termijn van 2 respondenten (bedrijfsrevisor en andere belanghebbende partij) een reactie ontvangen. In het kader van de regelgeving betreffende de bescherming van het privé-leven, werd de uitdrukkelijke toestemming van de respondenten gevraagd om de integrale brieven te publiceren op de website van het IBR.¹

In punt 3 van deze nota wordt een overzicht van de gepubliceerde ontvangen commentaren verstrekt alsook het standpunt van de Raad van het IBR, in voorkomend geval, aangevuld met de paragrafen van de ontwerpnorm die worden gewijzigd.

Deze aangepaste ontwerpnorm werd goedgekeurd door de Raad van het IBR op 15 december 2023. De Raad heeft vastgesteld dat de wettelijke procedure werd gevolgd en dat het dan ook niet nodig is om een nieuwe openbare raadpleging te organiseren.

2. Voorafgaande opmerkingen

- 2.1. De Raad van het IBR dankt de verschillende respondenten voor hun bemerkingen. Dankzij deze reacties kan de Raad ten volle zijn doelstelling vervullen bij het formuleren van normen, met name komen tot kwalitatief hoogstaande normatieve teksten.
- 2.2. Het ontwerp van norm inzake de controle van de overeenstemming van de financiële overzichten met het Europees uniform elektronisch formaat (ESEF) wijzigt ook de bijkomende norm bij de in België van toepassing zijnde internationale auditstandaarden (ISA's) ("bijkomende norm"). Wat betreft de ontvangen opmerkingen tijdens de openbare raadpleging en het standpunt van de Raad van het IBR hierover, worden deze opgenomen in het document betreffende de aanvullende norm.
- 2.3. De meest fundamentele opmerking die is gemaakt in de twee reacties is het verwijderen van de mogelijkheid om een afzonderlijk verslag af te geven volgens de ISAE 3000 in het geval dat het bedrijf zijn jaarverslag met de financiële overzichten in het ESEF-formaat niet tijdig heeft opgesteld, zodat de commissaris een conclusie over de ESEF-vereisten niet kan opnemen in zijn commissarisverslag. De belanghebbende partij verwijst naar de Interpretatieve Mededeling van de Europese Commissie van 10 november 2020, waarin staat dat de conclusie van de commissaris moet worden opgenomen in zijn controleverslag en niet in een apart rapport. De Raad van het IBR heeft tijdens zijn vergadering van 15 december 2023 besloten om de optie om een apart rapport uit te brengen volgens ISAE 3000 in het genoemde geval in te trekken. In deze situatie zal de commissaris aangeven in het gedeelte met betrekking tot ESEF (in het tweede deel van zijn verslag) dat hij de jaarrekening niet op tijd in het ESEF-formaat heeft ontvangen om zijn conclusie daarin op te nemen. Het is niet voorzien om een tweede commissarisverslag uit te brengen zodra de jaarrekening in het ESEF-formaat beschikbaar zijn.
- 2.4. De belanghebbende partij heeft ook de opmerking gemaakt dat het niet naleven van de ESEF-vereisten door het bedrijf moet worden vermeld in het tweede deel van het commissarisverslag ("overige vermeldingen") als een niet-naleving van de wettelijke vereisten met betrekking tot de statutaire (verkorte) rekeningen overeenkomstig artikel 3:75, §1, 4° en 6° WVV. Dit wordt voorzien in het aangepaste normontwerp.
- 2.5. Met betrekking tot het materialiteitsdrempel heeft de belanghebbende partij aangegeven dat, in overeenstemming met de richtsnoeren van het CEAOB, geen materialiteitsdrempel kan worden toegepast in gevallen waarin bepaalde rubrieken of velden niet zijn getagd zoals vereist volgens Verordening (EU) 2018/815. Bovendien is verzocht om een toelichting toe te voegen over het materialiteitsdrempel dat moet worden toegepast bij technische problemen (problemen met het openen van het bestand, enz.). Het normontwerp is dienovereenkomstig aangepast.
- 2.6. Naar aanleiding van de opmerkingen van de openbare raadpleging zijn verschillende juridische vragen voorgelegd aan een advocatenkantoor voor extern onderzoek, namelijk:
 - Hebben jaarlijkse financiële rapporten in het ESEF-formaat een officieel karakter?

¹ Het opstellen van normen kan beschouwd worden als een opdracht van algemeen belang in de zin van artikel 6.1. a) van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) (Engels: General Data Protection Regulation (GDPR)). Derhalve worden het volledig dossier (reactie, naam en voornaam en in voorkomend geval de entiteit die de respondent vertegenwoordigt) overgemaakt aan de Hoge Raad voor de Economische beroepen en aan de minister van Economie.

- Indien de jaarlijkse financiële rapporten in het ESEF-formaat een officieel karakter hebben maar niet tijdig in dit formaat worden opgesteld, moet de commissaris dan concluderen dat er nog geen officiële financiële overzichten zijn?
- Kan de commissaris een mening geven en een commissarisverslag uitbrengen als de financiële overzichten (niet tijdig) niet in het ESEF-formaat zijn opgesteld en alleen een pdf-versie van deze financiële overzichten beschikbaar is?
- Wat is de juridische waarde van financiële overzichten in pdf-formaat als de financiële overzichten in het ESEF-formaat nog niet gereed zijn?
- Kan de commissaris een commissarisverslag opstellen op basis van de financiële overzichten in pdf-formaat (niet-officieel), of moet hij een verslag van niet-bevinding uitbrengen?
- Moet de raad van bestuur van de vennootschap de financiële overzichten in ESEF-formaat goedkeuren en niet alleen de financiële overzichten in pdf-formaat?

Het ontwerp van de norm is aangepast op basis van het advies van het externe juridische bureau.

3. Standpunt van de Raad inzake de ontvangen commentaren op de ESEF-norm

Onderwerp	Standpunt van de Raad	Referentie naar de betrokken paragrafen uit de ontwerpnorm
1. Overweging 1 : het toepassingsgebied aanpassen door duidelijk te maken dat de staten niet onder de ESEF-vereisten vallen.	De Raad van het IBR stemt ermee in om overweging 1 aan te vullen op basis van het voorstel van de belanghebbende partij.	Overweging 1
2. Doelstellingen : De doelstelling van de implementatie van de ESEF-vereisten moet worden opgenomen in de doelstellingen van de norm, inclusief een paragraaf uit de interpretatieve mededeling van de Europese Commissie van 10 november 2020.	De Raad van het IBR is van mening dat de Europese doelstellingen met betrekking tot de implementatie van de ESEF-verplichtingen geen betrekking hebben op de doelstellingen van de norm, die tot doel heeft een controlekader te bieden aan commissarissen. Er is echter besloten om deze paragraaf op te nemen in overweging 6 van het ontwerp van de norm.	Overweging 6
3. Overweging 7 : De recentste richtlijnen van de CEAOB vermelden.	De Raad van het IBR stemt ermee in om overweging 7 aan te vullen op basis van het voorstel van de belanghebbende partij	Overweging 7
4. Toepassingsgebied, Par. 1 : Foutieve verwijzing met betrekking tot de alinea. De paragraaf geeft de indruk dat Verordening (EU) 2018/815 bepalingen bevat met betrekking tot de controle of het rapport van de commissaris, wat niet het geval is. Het is raadzaam om rechtstreeks te verwijzen naar de Belgische wetgeving in plaats van het Europese recht	De Raad van het IBR, in overeenstemming met de opmerking van de belanghebbende partij, is van mening dat het beter is om te verwijzen naar het Belgisch recht in plaats van het Europees recht. De Raad van het IBR besluit ook om de paragraaf te verduidelijken met betrekking tot het feit dat Verordening (EU) 2018/815 geen bepalingen bevat met betrekking tot commissarissen.	§1
5. Voor een vennootschap die geconsolideerde IFRS-rekeningen opstelt, is het niet duidelijk in de ontwerpnorm of de niet-geconsolideerde jaarrekeningen van dezelfde vennootschap ook in XHTML-formaat (zonder tagging) bij de FSMA moeten worden gedeponereerd, en of het commissarisverslag betreffende deze jaarrekeningen de secties met betrekking tot de ESEF-vereisten moet bevatten.	De Raad van het IBR stemt ermee in en besluit dit punt te verduidelijken door de wijziging van paragraaf A1 en de toevoeging van paragraaf A2 in het ontwerp van de norm.	§A1 ; §A2
6. Toepassingsgebied : Verwijzen naar de Belgische wetgeving. Er moet ook een verband worden gelegd tussen de termen 'effecten' en 'financiële instrumenten' in de paragraaf.	De Raad van het IBR besluit te verwijzen naar het Belgisch recht in paragraaf A2 en verduidelijkt de relatie tussen financiële instrumenten en effecten. Voor de duidelijkheid heeft de Raad van het IBR besloten om ook de termen 'effecten' en 'financieel instrument' toe te voegen in de sectie 'definities'. A des fins de clarté, le Conseil de l'IRE a estimé préférable de rajouter également dans la section « définitions » les termes « titres » et « instrument financier ».	§A3 ; toevoeging §7(vii) en §7(viii)
7. Toepassingsgebied : Het wordt niet gespecificeerd dat de verplichting om een jaarverslag op te stellen en te publiceren van toepassing is op emittenten van effecten die zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt <u>en waarbij België de lidstaat van herkomst is.</u>	De Raad van het IBR besluit om het toepassingsgebied te specificeren zoals voorgesteld door de belanghebbende partij.	§2
8. Na de hoorzitting met de HREB: duidelijker toevoeging aan de norm dat het ESEF-formaat betrekking heeft op het volledige jaarrapport (inclusief het jaarverslag). De commissaris moet daarom ook het ESEF-formaat van het volledige jaarrapport controleren, inclusief het jaarverslag, en controleren of het jaarverslag correct is opgenomen in de jaarrekening die in het ESEF-formaat is gepubliceerd	De Raad stemt in met dit voorstel.	

9. Datum van inwerkingtreding, Par. 3: vermelding dat vooruitlopende toepassing mogelijk is.	De Raad van het IBR stelt vast dat de voorlopige toepassing van de ontwerpnorm wordt gedefinieerd in overweging 2 en dat het niet nodig is om dit in de sectie 'inwerkingtreding' aan te geven. De Raad van het IBR besluit verder om de inwerkingtreding van de norm bij te werken.	§3
10. Doelstellingen, Par. 5 : De formulering moet worden aangepast, aangezien deze de indruk wekt dat de commissaris in zijn rapport moet verwijzen naar de bijkomende norm.	De Raad van het IBR neemt kennis van de onjuiste formulering en besluit paragraaf 5 aan te passen.	§5
11. Definities : De definitie van 'geviseerde emittenten' moet worden aangevuld met Belgische entiteiten die genoteerd zijn op een gereguleerde markt buiten België en waarbij België niet het land van herkomst is.	De Raad van het IBR stemt ermee in om de definitie van "geviseerde emittenten" aan te vullen door paragraaf A8 aan de ESEF-norm toe te voegen om het geval van Belgische entiteiten die genoteerd zijn aan een gereguleerde markt buiten België en waarvan België niet het land van herkomst is, te specificeren.	§7(vi) ; toevoeging §A9
12. Definities : Toevoeging van een definitie van 'jaarsverslag'.	De Raad van het IBR stemt ermee in om een definitie van 'jaarrapport' toe te voegen.	Toevoeging §7(ix)
13. Definities : De formulering is onjuist in de definitie van "inline XBRL-instancedocument" waar het woord "website" moet worden vervangen door "webbrowser".	De Raad van het IBR neemt kennis van de fout en besluit de norm aan te passen.	§7(x)
14. De definitie van 'digitale (geconsolideerde) financiële overzichten' verduidelijken en in de norm duidelijker onderscheid maken wanneer er wordt verwezen naar digitale (geconsolideerde) financiële overzichten of naar het gehele digitale jaarverslag.	De Raad van het IBR stemt ermee in om de definitie van 'digitale (geconsolideerde) financiële overzichten' te verduidelijken.	§7(xi)
15. In de ontwerpnorm in het Nederlands moeten de meeste termen 'markeertaal XBRL' worden vervangen door 'XBRL-markering'	De Raad van het IBR neemt kennis van de vertaalfout en besluit de norm aan te passen.	In de Nederlandse versie : §21 (ii) a) ; §21 (ii) b) ; §21 (ii) c) ; §30 ; §33.
16. Materialiteit : De ontwerpnorm moet gebaseerd zijn op de richtlijnen van het CEAOB waarin wordt aangegeven dat de materialiteit gebaseerd is op die welke wordt gebruikt in het kader van de controle, maar niet per se identiek is.	De Raad van het IBR besluit paragraaf A12 aan te passen op basis van de richtlijnen van het CEAOB en stelt de materialiteit die wordt gebruikt bij de controle van de jaarrekening als uitgangspunt te definiëren voor het bepalen van de materialiteit bij de controle van de naleving van de ESEF-vereisten.	§A13
17. Materialiteit: Volgens de richtlijnen van het CEAOB moeten auditors controleren of alle bedragen zoals vermeld in Bijlage II, paragraaf 1, van de gedelegeerde verordening zijn gemarkeerd, en er geldt geen materialiteit in dit geval.	De Raad van het IBR stemt ermee in om de norm in overeenstemming te brengen met de richtlijnen van het CEAOB door paragraaf 16 toe te voegen en paragraaf A13 te verwijderen.	§15 ; §16 ; + afschaffing §A13 van de oude versie.
18. Materialiteit : Toevoeging van een derde niveau van materialiteit met betrekking tot technische blokkerende aspecten die niet direct verband houden met tagging	De Raad van het IBR is van mening dat het toevoegen van een derde materialiteitsdrempel niet geschikt is voor blokkerende technische fouten, aangezien deze fouten hoe dan ook gecorrigeerd moeten worden, aangezien ze per definitie 'blokkerend' zijn.	/
19. Evaluation des risques d'anomalies significatives : ex-paragraaf A15 te verduidelijken.	De Raad van het IBR stemt ermee in om de ex-paragraaf A15 (ii) d te verduidelijken.	§A16 (ii) d.
20. Uit te voeren werkzaamheden en uitvoering van de opdracht : Paragraaf 22 te herformuleren en duidelijk te maken dat het gaat om auditsoftware	De Raad van het IBR stemt in met het voorstel van de belanghebbende partij.	§22
21. Uit te voeren werkzaamheden en uitvoering van de opdracht : De termen 'volledigheid en juistheid van de markering' verduidelijken aan de hand van de voorgestelde 4 bullet points.	De Raad van het IBR is van mening dat de procedures niet beperkt zijn tot de punten die zijn vermeld door de belanghebbende partij en dat het niet opportuun is om alle procedures op te lijsten die in de norm moeten worden geïmplementeerd.	/
22. Schriftelijke bevestigingen : Uitleg en voorbeelden toevoegen met betrekking tot het feit dat schriftelijke bevestigingen de meting of waardering van het onderwerp van de opdracht moeten bevestigen in overeenstemming met de toepasselijke criteria, inclusief het feit dat alle relevante elementen aanwezig zijn in de informatie met betrekking tot het onderwerp van de opdracht.	De Raad van het IBR is van mening dat dit punt niet verschilt van de controle van de jaarrekeningen en dat er geen specifieke aspecten zijn met betrekking tot ESEF. Daarom is het niet nodig om wijzigingen aan te brengen.	/
23. Déclarations écrites : Uitleg en voorbeelden toevoegen met betrekking tot het feit dat indien een of meer van de gevraagde schriftelijke bevestigingen niet worden verstrekt of niet betrouwbaar zijn, de commissaris de impact ervan in zijn rapport moet evalueren.	De Raad van het IBR is van mening dat dit punt niet verschilt van de controle van de jaarrekeningen en dat er geen specifieke aspecten zijn met betrekking tot ESEF. Daarom is het niet nodig om wijzigingen aan te brengen.	/
24. Conclusie en modelverslag, par. A26 : Het eigenschap 'decimalen' wordt verward met een van de schaafeigenschappen. Het eigenschap 'decimalen' vertegenwoordigt de precisie van de brondata, maar impliceert geen schaalverdeling.	De Raad van het IBR neemt kennis van de fout en besluit paragraaf A25 dienovereenkomstig te corrigeren.	§A25

<p>25. Conclusie en modelverslag, par. A32 : Artikel 10 van de wet van 2 augustus 2002 bepaalt dat het jaarverslag in meerdere talen moet worden opgesteld, die ook als officiële versies moeten worden beschouwd.</p>	<p>De Raad van het IBR stemt in en besluit de paragraaf aan te vullen om de officiële versies van de financiële overzichten te verduidelijken die in het ESEF-formaat moeten worden opgesteld.</p>	<p>§A29</p>
<p>26. Conclusie en modelverslag : Overeenkomstig het WVV moet de commissaris aangeven of de jaarrekening (geconsolideerd) voldoet aan de wettelijke vereisten. Indien de jaarrekening niet in het ESEF-formaat is opgesteld terwijl dit wel verplicht was, dient het commissarisverslag te vermelden dat de wettelijke vereisten niet zijn nageleefd</p>	<p>Op voorstel van de belanghebbende partij besluit de Raad van het IBR toe te voegen dat de overige vermeldingen in het tweede deel van het commissarisverslag aangeven dat de ESEF-rekeningen niet zijn opgesteld als een niet-naleving van de wettelijke vereisten.</p>	<p>§37</p>
<p>27. Conclusie en modelverslag : Vermijden dat het opnieuw uitgeven van een verslag alleen in het geval dat de commissaris een gewijzigde conclusie uitdrukt over het ESEF-formaat.</p> <p>Indien een vennootschap het verslag betreffende de naleving van de wettelijke vereisten met betrekking tot de jaarrekeningen (geconsolideerd) niet publiceert, lijkt het passend om te vermelden dat de commissaris dit rapporteert aan de FSMA.</p>	<p>Deze opmerkingen zijn niet langer relevant met de intrekking van het ISAE 3000-verslag.</p>	<p>/</p>
<p>28. Extra toevoeging besloten door de Raad van het IBR. In het kader van een OOB (Organisatie van openbaar belang) die niet voldoet aan de verplichtingen om haar (geconsolideerde) financiële overzichten in ESEF-formaat op te stellen, dient de commissaris dit punt te vermelden in zijn aanvullend verslag dat bestemd is voor de auditcomité, of in voorkomend geval, het orgaan dat soortgelijke functies uitoefent</p>	<p>De Raad acht het ook wenselijk om aan te geven dat communicatie met het auditcomité vereist is in het geval dat de onderneming haar jaarrekening niet heeft opgesteld in het ESEF-formaat.</p>	<p>§39</p>
<p>29. Conclusie en modelverslag : Paragraaf 41 (nieuwe par. 40) van de ontwerpnorm moet worden aangevuld met de te volgen procedures in dit specifieke geval, of verwijzen naar de bijkomende norm (par. 111sexies).</p>	<p>De Raad van het IBR stemt in en besluit een verwijzing naar de toe te passen procedures op te nemen zoals beschreven in paragraaf 111 septies van de bijkomende norm.</p>	<p>§40</p>
<p>30. In het geval van een niet-officiële maar ondertekende versie van het verslag, waarin wordt verwezen naar financiële overzichten die niet zijn opgesteld in het ESEF-formaat, is het wenselijk om een onthouding van oordeel uit te drukken, maar ook te verwijzen naar de officiële versie van de financiële overzichten die daadwerkelijk zijn opgesteld in het ESEF-formaat en waarop het commissarisverslag een oordeel over het ESEF-formaat bevat. In dat geval is het niet nodig om het commissarisverslag opnieuw uit te brengen, omdat er wordt verwezen naar de gegeven oordeel over het ESEF-formaat van de officiële versie van de financiële overzichten.</p>	<p>De Raad van het IBR stemt ermee in om een verwijzing op te nemen naar de conclusie over ESEF die is uitgedrukt in de officieel opgestelde versies van de rekeningen in het ESEF-formaat, in het geval van ondertekende versies van het commissarisverslag die betrekking hebben op vertaalde en niet-officiële financiële overzichten die niet zijn opgesteld in het ESEF-formaat. Hiervoor is een paragraaf 43 toegevoegd aan de 'ESEF'-norm, evenals paragrafen 111 octies en 111 nonies (iii) aan de bijkomende norm (herziene versie 2021).</p>	<p>§42 + wijzigingen in het diagram in bijlage 1</p>
<p>31. Conclusie en modelverslag, par. 46 : Paragraaf 45 verwijst alleen naar de geconsolideerde jaarrekening, terwijl de ESEF-vereisten ook van toepassing zijn op de statutaire jaarrekening.</p>	<p>De Raad van het IBR neemt kennis van de fout en besluit de paragraaf te corrigeren.</p>	<p>§46</p>
<p>32. Conclusie en modelverslag: Verwijdering van de mogelijkheid om een afzonderlijk rapport (ISAE 3000) op te stellen in het geval dat de geïssueerde emittent haar jaarverslag met geconsolideerde financiële overzichten opstelt in het ESEF-formaat na het opstellen van het commissarisverslag. Het geven van een conclusie over ESEF buiten het auditrapport is in strijd met de positie van de Europese Commissie zoals uiteengezet in de Interpretatieve Mededeling van 10 november 2020.</p>	<p>De Raad van het IBR besluit om de mogelijkheid om een afzonderlijk verslag (ISAE 3000) op te stellen te verwijderen wanneer de betreffende geïssueerde emittent haar jaarverslag met financiële overzichten (geconsolideerd) in ESEF-formaat opstelt na de opstelling van het verslag van de commissaris (zie opmerking 2.1 in de inleidende opmerkingen).</p>	<p>§11 §38 Verwijdering §29, A23, A30 Verwijdering modelverslag ISAE 3000 (bijlage 1).</p>